

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Цветанка Христова Панчева

СУ „Св. Климент Охридски”, Философски факултет,
Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика”

Относно:

Конкурс за заемане на научната длъжност „доцент” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Организация и управление на библиотеките), обявен в ДВ, бр.24 от 16.03.2018 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за доцент е обявен за нуждите на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Единствен кандидат по конкурса е гл. ас. *Анета Дончева Дончева*, преподавател в същата катедра. Подадените от нея документи отговарят на изискванията на закона и по същество дават възможност за оценка на научните ѝ приноси и преподавателска ѝ ангажираност в рамките на Катедра БНИКП. Процедурата по конкурса е съобразена с всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в РБългария и на Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, действащи към момента на обявяването му.

2. Данни за кандидата

Гл. ас. *Анета Дончева* е добре позната на библиотечната общност в България като изявен специалист, ръководител с голям опит в областта на менажирането на сложни процеси в библиотеките, като научен сътрудник с множество успешни изяви в най-важните форуми в областта на библиотекознанието, а през последните години и като ерудиран и взискателен преподавател. Тя завършва висшето си образование през 1981 г. в Института по култура в Санкт-Петербург по специалност „библиотекознание и библиография”, със степен магистър, а през 2014 г. успешно защитава дисертация в катедра БНИКП и придобива образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография). От 1981 до 1985 г. работи като методист в Регионална библиотека „Дора Габе” в Добрич. От 1985 до 2016 г. заема различни длъжности в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий” като изкачва постепенно съпалата на библиотечната йерархия – от научен сътрудник и ръководител на Научно-методическия център, през научен сътрудник в Центъра за библиографска информация, ръководител на отдел „Библиотечна координация и връзки с обществеността”, до зам.-директор по библиотечната дейност и ръководството на важни международни проекти на институцията (2004-2016). От 20.06.2016 г. е главен асистент в катедра БНИКП, като съдържанието на лекционните ѝ курсове е сред основополагащите дисциплини в обучението на студентите и в бакалавърската и в магистърските програми.

3. Преподавателска дейност

Преподавателската дейност на гл. асистент Анета Дончева обхваща важни за изграждане фундамента на професията „библиотекар” дисциплини (в изискуемия хорариум) като:

- Библиотекознание - бакалаври;
- Организация и управление на библиотеките - бакалаври;
- Организация и управление на информационните ресурси - бакалаври;
- Библиотечен мениджмънт - магистри БИНКП и БИТ;
- Развитие на колекциите - магистри БИТ;

В своята преподавателска дейност гл. асистент Анета Дончева прилага разнообразни форми на обучение, умело съчетавайки теоретичната си подготвеност с богатия си практически опит. Като много успешно в тази насока следва да се отчете и ръководството ѝ на дипломни работи.

4. Научна, научно-практическа и проектна дейност и научни приноси

За настоящия конкурс гл. асистент Анета Дончева представя *общо 31 публикации* : 1 хабилитационен труд, одобрен за печат; 1 монография; 1 учебник в съавторство (в който главите и частите на Анета Дончева, в обем от 175 с., са коректно уточнени в самото издание); 1 учебно пособие в съавторство; 1 сборник с нормативни документи, съставен в съавторство; 25 статии в периодични издания, сборници и справочници, от които 8 в съавторство, 3 на английски език и 1 на руски език. За участие в конкурса, съгласно изискванията, е посочен и списък на всичките ѝ публикации - общо 75.

От предложения списък на публикации за конкурса няма да бъдат обект на оценка 3 статии в сферата на опазването на специалните колекции и дигитализацията им в Националната библиотека (№12, №17, №18 от списъка), заради общото ни авторство.

Друг аспект, в който могат да бъдат намерени аргументи за научноизследователските и научноприложните търсения на Анета Дончева е успешната ѝ работа в международни, национални и академични проекти. Тя е ръководител на 4 големи международни проекта на Националната библиотека – Проект BG0046 „Дигитализация и запазване на писменото наследство на България”. Проект по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (2009-2011); Проект „Виртуална библиотека-България”. Българо-словенски проект за изграждане на Единна национална библиотечно-информационна система (2007-); Проект TELPlus в рамките Програма eContentPlus на Европейската комисия (2008-2009); Проект „Дигитална библиотека” на Националната библиотека (2007-2009); координатор е на 2 национални проекта на ФНИ - “ДАПИС” (Дигитални архиви и документи: популяризиране, изучаване, съхранение) и „Ръкописни и документални паметници от българските земи XIII-XVII в.”. Отделно от това през годините участва активно в проекти и програми, целящи оптимизиране на дейността на българските библиотеки: Проект НАБИМ на Министерство на културата и Фондация “Отворено общество”; Проект „Библиотечно законодателство” на Съюза на библиотечните и информационните работници и Американски център –София; Проект „Периодични издания за библиотеките“ на „Център за изкуства Сорос”, както и в международни проекти и програми за библиотеките - Проект LIBECON; Проект „Правна регулация за библиотеките в България”, съвместно с Британски съвет – София. Гл. ас. Анета Дончева се вписва успешно и в академичния проект на СУ - „Оценка на информационната стойност на уеб сайтовете на регионалните библиотеки (РБ) в България. Конструирание на препоръчителен модел на уеб сайт, отразяващ резултатите от дейността на регионалната библиотека (2017)”.

Предложените за конкурса научни трудове очертават няколко области, в които кандидатката разгръща своите научни изследвания:

1. *Библиотечен мениджмънт.* Тук може да бъде отнесена съществена част от публикациите на Дончева. Това е широкото тематично поле, в което тя от много години целенасочено предлага на библиотечната колегия и на научната общност свои възгледи и идеи. В неговия обсег са разработвани както въпроси, свързани с наличие или липса на национална библиотечна и информационна политика, така и със стратегии за развитие на библиотечния сектор, с управление на определени видове библиотеки или на отделни библиотечни процеси и дейности, с видовете библиотечен мениджмънт, с развитието на организационна култура и др. Сред тази тематика ще открия 3 публикации (№6, №24, №27), в които се засягат въпроси, отнасящи се до наложителното (в условията на сериозни обществени промени, технологични трансформации и конкуренция в създаването на информационни продукти и услуги) постигане на национално съгласие по реформирането на библиотечната система, по преосмисляне целите и формите на сътрудничеството между обществените библиотеки, по определяне на приоритетите им в дългосрочен план, с отчитане на съвременните информационни потребности. Сериозни приноси имат също публикациите ѝ, очертаващи проблемни полета и разглеждащи необходимостта от организационни промени в управлението на Националната библиотека, особено ако тези публикации се осмислят в тяхната съвкупност (№10, №11, №13, №14, №15, №16, №19, №20, №22). Тук организационно-структурните трансформации се разискват в пряка връзка с: технологично обновление (изграждане на дигитална библиотека, Виртуална библиотека - България); с международни ангажименти и с интегриране в общоевропейски библиотечни проекти и програми. Отделно са анализирани ролята и уменията на жената-мениджър в библиотеката; открито е значението на персонала на библиотеката като ключов фактор за функционирането и просперитета на институцията, очертани са принципите за управление на човешките ресурси; изследвани са формалните и неформални отношения в библиотеката в контекста на съвременната трактовка за изграждане на организационна култура.

2. *Общо библиотекознание.*

Това също е едно широко тематично поле, по което твърде малко е писано в теоретичен план от българските библиотековеди, особено в годините след демократичните промени. В този смисъл монографията на Анета Дончева „Видове библиотеки при промяна на парадигмата на библиотечната теория и практика“ (№5) е сериозен теоретичен труд, където за първи път се открояват и систематизират процесите, протичащи в българските библиотеки в съвременната обществена и информационна среда и се очертават моделите за възможните трансформации на отделните им видове. Сред научните приноси на този труд е и извеждането на основните тенденции в развитието на видовете библиотеки, на новите взаимовръзки между тях, продиктувани от технологичните промени, които предопределят в голяма степен и новата им видова класификация. Към тази проблематика следва да бъде отнесена и публикацията „Характеристика на вида „национална библиотека“ и съвременни тенденции в неговото развитие“, в която подходът към изследване на темата, представен в монографичното изследване, е приложен в по-конкретен план за вида „национална библиотека“ (№5). Статията представлява интерес, защото познавайки в детайли процесите, протичащи в нашата Национална библиотека, Дончева, освен че извежда конкретните ѝ проблеми, повдига редица дискуссионни въпроси, на база визиите, стратегиите за развитието, традиционните и новите задачи на този вид библиотеки в европейски контекст.

В тази тематична област (а той би могъл да бъде отнесен и в предишната) специално ще изтъкна значението на учебника „Общо библиотекознание. Библиотечен мениджмънт“, в съавторство с Елена Георгиева и Ваня Грашкина, в който Анета Дончева

има най-съществената част. Той е важен за повишаване на образователното равнище на съвременния библиотекар, защото представя в систематизиран вид редица библиотековедски теми, разгледани в тяхната взаимна връзка – история на книгите и библиотеките по света и на българското библиотечно дело; библиотекознанието като научна дисциплина; типология на библиотеките; национална система на библиотеките в България; управление и организация на библиотеката; нормативна уредба; библиотечен маркетинг и връзки с обществеността; лидерство. Без всяко съмнение учебникът запълва една съществена празнина в учебната литература по общо библиотекознание и библиотечен мениджмънт. Той се използва широко и от библиотечните мениджъри и от библиотекарите-практици и свидетелство за това е и приложената от Анета Дончева справка за цитиранията на публикациите ѝ.

Важна част от библиотековедската тематика заемат въпросите за нормативната уредба на библиотеките в България – проблем, дискутиран и предлаган на вниманието на законодателната и на изпълнителната власт от началото на демократичните промени и до днес. Следва непременно да се подчертае, че на тази тема Анета Дончева посвещава значителни усилия, както в нейното научно изследване, така и в експертното ѝ реализиране под формата на закони и поднормативни документи. За участието си в конкурса за доцент тя е посочила само две публикации, които открояват идеите и работата ѝ в тази насока - публикацията „Проектът за закон за Националната библиотека като неразделна част от библиотечното законодателство в страната“ (№7), в която тя убедително аргументира идеята си за създаване на самостоятелен закон за Националната библиотека (идея, която заради частни ведомствени интереси не намери достатъчна подкрепа) и третото издание на „Сборник с нормативни документи за библиотечното дело в България (№3), съставен съвместно с Ал.Димчев.

3. *Библиотечна статистика. Подходи за измерване на резултатите от дейността на библиотеките.* Бих искала да изведа това направление в научните търсения на гл. ас. Анета Дончева в самостоятелен раздел, за да открия приносите ѝ като изследовател на тази проблематика. Самостоятелното изследване на въпросите, свързани с библиотечната статистика е твърде важно, защото дава възможност те да се изяснят както на концептуално ниво, така и чрез разглеждането ѝ като емпирична основа за по-задълбочени библиотековедски проучвания. Отчитайки значението и ролята на библиотечната статистика като количествен измерител за дейността на библиотеките, Дончева полага много усилия за осмисляне на проблемите и предлагане на решения за нейното реформиране и синхронизиране със съвременни европейски стандарти. В статията си „Актуалната библиотечна статистика“ (№23) тя разглежда проблемите ѝ в два аспекта – съдържателен и организационен. Приносен характер има анализът на състоянието ѝ у нас, методите и начините за събирането и обработката на данните, обобщаване на библиотечните стандарти и документацията, на която се позовават, обосновава се необходимостта от нов модел на библиотечна статистика. Съвсем основателно Анета Дончева посочва в списъка на публикациите си по тази тема и научното редакторство на книгата на Розвита Пол и Петер те Бьокхорст „Измерване на качеството в библиотеките : оценяване на ефективността“ (№31), защото заради редакторската си работа по този труд тя проучва допълнително множество материали по темата, за да представи убедително пред по-консервативната българска библиотечна общност необходимостта от наблюдение и изследване на индикаторите за измерване на ефективността и качеството на библиотечните дейности.

Друг ракурс на същата тема е обект на изследване в академичния проект на Катедра БНИКП - за необходимостта от измерването на резултатите от дейността на библиотеките и предстванянето им пред обществеността. В основата му стои проучване на информационната стойност на уеб сайтовете на регионалните библиотеки (РБ) в

България с цел конструирането на препоръчителен модел на уеб сайт, отразяващ в оптимална степен резултатите от дейността на регионалната библиотека.

Обобщените данни и анализи от изследването са представени в три публикации на Дончева в съавторство - „Нови подходи за присъствието на българските регионални библиотеки във виртуалното пространство“ (№29); „New approaches to the presentation of Bulgarian regional libraries in the virtual space“ (№28); „Регионалната библиотека - представяне на нейните ресурси и осигуряване на комуникационни връзки с ползвателите и обществото“ (№30). Определено приносен момент в тях е конструирането на препоръчителен модел на уеб сайт, отразяващ резултатите от дейността на регионалните библиотеки.

Като пресечна точка на изложените три тематични направления в научноизследователските и научноприложните търсения на гл. ас. Анета Дончева може да се разглежда одобреният за печат хабилитационен труд „Развитие на библиотечната инфраструктура в България“ (№1). Изследването е иновативно и приносно в следните аспекти:

- от гледна точка на обосноваване използването на понятието „библиотечна инфраструктура“ като по-точно и широкообхватно от понятията „библиотечна система“ и „библиотечна мрежа“, които макар и да се използват по-масово до неотдавна, не бяха терминологично дефинирани;
- с формулирането на основни критерии за изследването на библиотечната инфраструктура, които произтичат както от териториалната и видовата определеност на библиотеката (почиваща на нормативни актове) и от условията, в които тя функционира, така и от спецификата на самите библиотечни дейности. По същество се използват познати и достъпни за анализ статистически данни, информацията от които обаче е йерархизирана и структурирана по начин, който да предостави многоаспектна информация в полза именно на изследването на библиотечната инфраструктура, в което се състои и иновативният подход на авторката;
- в три самостоятелни глави, според дефинираните критерии, е събраната и обобщена в множество таблици голяма по обем статистическа информация, на основата на която е очертана библиотечната инфраструктура в България за отделните исторически периоди – от Освобождението до началото на XXI век. Подобно изследване, по множество критерии, за такъв голям хронологичен период от време, досега не е правено и в това е най-значителният му принос;
- впечатлява фактографската (извлечена от нормативните документи, от педантично проучените голям брой научни и приложни публикации и данни от досегашни изследвания по сходни теми) и особено статистическата основа за обобщенията и изводите. Синтезираната в близо 60 таблици статистическа информация, освен като база за анализа и изводите, може да служи и като самостоятелен информационен ресурс, на който да се позовават изследователи в по-специализирани бъдещи проучвания по библиотековедски теми.

5. Заключение

Научноизследователската и научноприложната дейност на гл. асистент Анета Дончева се характеризират с широк диапазон от теми в областта на библиотекознанието, които се разработват във взаимна свързаност. Теоретичното осмисляне на разглежданите от нея теми винаги е подчинено на необходимостта от промяна и подобряване на съществуващата практика, което превръща Анета Дончева и в търсен от библиотечната общност консултант и експерт в разработването на различни експертизи, стратегии, програми и прогнози. Публикациите ѝ имат специфичен стил на изложение и са

разпознаваеми сред професионалната ни гилдия. За това свидетелства и справката, която удостоверява цитирането им над 40 пъти. Преподавателската ѝ дейност покрива важни за специалност „Библиотечно-информационни науки” дисциплини, надхвърля изискванията за хорариума и е свидетелство за натрупан опит и професионални познания.

Направеният преглед на изследователската, преподавателската, научно-приложната и проектна дейност на *гл. асистент Анета Дончева* и очертаните ѝ приноси водят до извода, че тя има сериозен изследователски потенциал и преподавателски знания и умения, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително тя да заеме научната длъжност “доцент” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Организация и управление на библиотеките).

Член на научното жури:

07.07.2018 г.

Доц. д-р Цветанка Панчева